

N:o 52.

Ank. till Riksd. kansli den 6 maj 1890, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 6 § i förordningen angående straffarbete och fängelsestraffs verkställande i enrum den 21 december 1857 m. m.

Enligt 2 kap. 1 § strafflagen upptagas bland allmänna straffarter två slag af frihetsstraff, nemligen straffarbete och fängelse; hvarjemte uttryckligen förklaras, att af dessa båda straffarter den förstnämnda är att anse såsom den svårare.

Den hufvudsakliga skilnaden mellan dessa straffarter angifves i förordningen angående straffarbete och fängelsestraffs verkställande i enrum den 21 december 1857. I § 2 af nämnda förordning stadgas nemligen rörande fånge, som undergår *straffarbete*, att han

1) under strafftiden skall sysselsättas med det arbete, hvarpå tillgång kan finnas,

2) ej må förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöfver hvad honom vid straffinrättningen består,

3) ej må utan vederbörandes tillstånd emottaga eller afsända bref eller bud från eller till annan person inom eller utom fängelset samt

4) ej må utan vederbörandes tillstånd emottaga besök af annan än fängsvaktare, vid fängelset anställd läkare eller prest samt de personer, som öfver fängelset hafva uppsigt eller der, till följd af innehafvande tjenstebefattning, ega tillträde.

Beträffande sådan fånge, som undergår *fängelsestraff*, stadgas åter § 6, att han

1) är berättigad att med tjenligt arbete sig sysselsätta, om han sjelf sådant sig förskaffar, hvarvid dock fängelsets styresman eger tillse, att denna rätt ej till brottsliga företag missbrukas,

2) eger tillåtelse att, om han så vill och kan, skaffa sig bättre underhåll eller större bekvämlighet, än i fängelset allmänneligen består, såvidt ordningen eller säkerheten inom fängelset ej derigenom störes,

3) ej må, utan lof af fängelsets styresman, emottaga eller afsända bref, dock att, der brefvet rör enskilda angelägenheter, sådant lof ej vägras må, så framt brefvet ej finnes innehålla något, hvaraf ordningen eller säkerheten inom fängelset kan äfventyras, samt

4) eger rätt att, under vissa vilkor, emottaga besök af make, föräldrar, barn och syskon.

Genom förordningen angående ändring i bestämmelserna om verkställande af fängelsestraff, hvartill böter förvandlats, den 16 maj 1884, har, i sammanhang med upphäfvande af strafflagens stadganden angående fängelsestraff vid vatten och bröd, skapats en form af frihetsstraff, som i afseende på graden af stränghet intager en plats mellan de båda ofvan angifna arterna. I denna förordning stadgas nemligen, att fånge, som skall undergå fängelsestraff, hvartill ådömda böter förvandlats, ej må förskaffa sig eller mottaga underhåll eller bekvämlighet utöfver hvad honom vid straffinrättningen består, samt att han är skyldig verkställa tjenligt arbete, hvarpå tillgång kan finnas.

Inom Första Kammaren har af herr *Gustaf Andersson* afgifvits en motion, n:o 33, hvaruti föreslås ändring i de bestämmelser, som i 1857 års förordning meddelas om verkställande af fängelsestraff. I motionen, som blifvit till lagutskottet hänvisad, anmärkes, att den fängelsefånge medgifna rätt att skaffa sig bättre underhåll eller större bekvämlighet, än i fängelset allmänneligen består, strede mot grundsatsen af likhet inför lagen, i det att denna rätt innefattade för den bemedlade fången en förmån, från hvilken den obemedlade vore utestängd. Straffet blefve sålunda för den sistnämnde långt hårdare än för den förre. Vidare synes den fånge medgifna rätt att sjelf förskaffa sig arbete icke vara öfverensstämmande med den i straffrätten antagna grundsatsen, att brottsling, som blifvit dömd sin frihet förlustig, skall, åtminstone under den tid han i fängelset förvaras, göras oskadlig för samhället. »Om nu», fortsätter motionären, »såsom på senare tiden allt oftare inträffat, tidningsutgifvare eller andra kränka den svenska folket till-

försäkrade tryckfrihet på sådant sätt, att rättskränkningen föranleder frihetsstraff, så borde väl samhället under den tid, den brottslige är beröfvad friheten, vara förskonadt från det skadliga inflytande, ett brott af omförmälda beskaffenhet åstadkommer. Det ifrågavarande stadgandet tillintetgör det ändamål, som med straffet åsyftas, om den, som för brott mot tryckfriheten gjort sig skyldig till frihetsstraff, tillåtes att jemväl från fängelset sprida, bland allmänheten, sina samhällsupplösande läror. Visserligen stadgas i ofvannämnda förordning att fängelsets styresman eger tillse, att den fången medgifna rätt att sysselsätta sig med sjelfvaldt arbete icke må till brottsliga företag missbrukas. Men denna föreskrift har visat sig icke utgöra ett tillräckligt korrektiv mot de för samhället vådliga olägenheter, jag jemväl med min motion önskar få undanröjda. Man kan ju icke heller fordra att fängelsernas styresmän i alla förekommande fall skola kunna bedöma hvad som kan hänföras till brottsliga företag. Meningarna härom äro ju föröfrigt mycket olika. Hvad den ene anser för brottsligt kan en annan anse vara för samhället gagnande och tvärt om.

Sedan genom kongl. förordningen den 16 maj 1884 de särskilda friheter, som i 1857 års förordning medgifvits dem, som blifvit dömda till enkelt fängelse, numera borttagits för dem, som undergå fängelsestraff, hvartill ådömda böter förvandlats, synes mig äfven från moralisk synpunkt omförmälda friheter böra inskränkas eller borttagas för dem, som blifvit ådömda urbota bestraffning, enär den, som skall umgälla den lindrigare straffarten böter, eljest blifver i fängelset hårdare behandlad än den, som gjort sig saker till en svårare straffart.»

På grund af det sålunda anförda föreslår motionären, att Riksdagen ville för sin del besluta att hvad som i kongl. förordningen den 21 december 1857 stadgas: »Vill och kan han (fånge) förskaffa sig bättre underhåll eller större beqvämlighet, än i fängelset allmänneligen bestås; vare det tillåtet, såvidt ordningen eller säkerheten inom fängelset derigenom ej störes» och »Fånge, som ej till arbete dömd är, vare berättigad att med tjenligt arbete sig sysselsätta, om han sjelf sådant sig förskaffar; egande dock fängelsets styresman tillse att denna rätt ej till brottsliga företag missbrukas», måtte ur förordningen utslutas; samt att i kongl. förordningen den 16 maj 1884 företages den ändring, som i anledning häraf kan blifva erforderlig.

Hvad först angår motionärens förslag om borttagande af den fängelsefånge tillkommande rätt att, der han så vill och kan, förskaffa sig bättre kost eller större bekvämlighet, än i fängelset allmänneligen består, må i främsta rummet erinras, att så länge lagstiftningen upptager två skilda arter af frihetsstraff, man också måste tillse, att en verklig skilnad dem emellan upprätthålles. Med hänsyn härtill synes den rätt, som i omförmälda afseende tillkommer fängelsefånge, vara af den betydnet, att den icke bör upphävas. Den torde icke heller med fog kunna anses strida mot grundsatsen af likhet inför lagen, utan synes snarare bidraga till upprätthållandet af denna grundsats äfven inom fängelset. Den kost och de bekvämligheter, som, med fängelseväsendets nuvarande anordning i vårt land, inom fängelset består, äro sådana, att de för den obemedlade fången icke medföra någon förändring i hans vanliga lefnadsvilkor, då han vistas på fri fot; men för en bemedlad fånge, hvilken vant sig vid bättre kost och större bekvämligheter, skulle nödvändigheten att afstå från dessa ofta medföra ett väsentligen ökad strafflidande, som säkerligen, såsom erfarenheten visat i fråga om straffarbete, ej sällan skulle utöfva en högst skadlig inverkan på den straffades helsotillstånd. Af dessa skäl anser utskottet motionärens förslag i denna del icke böra bifallas.

Beträffande åter frågan om fångens rätt att sjelf välja arbete kan utskottet ej undgå att erkänna rättigheten af motionärens anmärkningar mot de oegentligheter, som deraf kunna framhållas. Hvad särskildt angår rätt för tidningsutgifvare att inom fängelset sysselsätta sig med författande af tidningsuppsatser, så har frågan om förordningens tillämpning härå varit föremål för olika meningar. I ett särskildt fall, der en tidningsutgifvare öfverklagat ett honom i sådant afseende af vederbörande fängelseföreståndare meddeladt och af fångvårdsstyrelsen fastställt förbud, har Kongl. Maj:t genom utslag den 15 augusti 1879 förklaradt, att då den, som blifvit dömd till enkelt fängelse enligt 6 § i förordningen den 21 december 1857 vore berättigad att under fångenskapen med tjenligt arbete sig sysselsätta; då honom i följd deraf ej heller kunde förmenas att sitt arbetes alster från fängelset utlemna, så framt dervid ej skedde sådant i åberopade förordning förbjudet missbruk, som befunnes leda till äfventyr för ordningen och säkerheten inom fängelset eller eljest till något brottsligt företag; och då anledning således saknats att, på sätt som skett, ovilkorligen och utan att dylikt missbruk varit att anmärka, förvägra klaganden att få från fängelset afsända af honom författade skriftliga uppsatser, funne Kongl.

Maj:t skäligen upphäfva det då i sådant afseende genom öfverklagade beslutet klaganden gifna förbud.

Då således nu gällande lagstiftning icke lägger hinder i vägen för en person att i fängelset fortsätta en verksamhet, för hvars utföring på brottsligt sätt han undergår bestraffning, och ett sådant förhållande uppenbarligen står i strid med straffets ändamål, torde någon åtgärd i det af motionären förordade syfte böra vidtagas. Emellertid lär man icke böra i denna punkt gå så långt, som motionären föreslagit, så att ifrågavarande stadgande helt och hållet uteslötes ur 6 § af 1857 års förordning. Fången skulle härigenom i hvarje fall och för hvilket brott han än underginge bestraffning, vara nödsakad att välja mellan å ena sidan fullständig sysslolöshet och å andra sidan det arbete, som fängelsets föreståndare förelade honom. En sådan åtgärd skulle enligt utskottets tanke alltför mycket minska skilnaden mellan straffarbete och fängelse. Deremot torde någon inskränkning i fångens rätt att sjelf välja arbete kunna göras i syfte att förekomma just sådana oegentligheter, som i motionen afses.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, med anledning af herr G. Anderssons förevarande motion, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke någon inskränkning kunde finnas lämplig i nu gällande stadganden om rätt för den, som undergår fängelsestraff, att sjelf förskaffa sig tjenligt arbete.

Stockholm den 6 maj 1890.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af herr *Lilienberg*, som ansett att utskottet bort hemställa, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt af herrar *G. Andersson* och *A. Göransson*.

Herr *Fröberg* har begärt få här antecknadt, att han på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
